

Hybride roofvogels in België en Nederland

Jente Ottenburghs

Regelmatig worden kruisingen tussen verschillende vogelsoorten gespot. Naar schatting heeft minstens 16 procent van alle vogelsoorten wel eens gekruist met een andere soort (Ottenburghs *et al.* 2015) en heel wat van deze kruisingen – of hybriden – blijken ook nog eens vruchtbaar te zijn. De koplopers in hybridisatie zijn watervogels (Anseriformes: ganzen, eenden en zwanen) en diverse auteurs hebben het voorkomen van kruisingen uitgebreid gedocumenteerd in deze vogelorde (Randler 2008; Ottenburghs *et al.* 2016). Voor roofvogels ontbreekt zo een overzicht vooralsnog. Op basis van de wetenschappelijke literatuur en gegevens in Waarneming.nl en Waarnemingen.be heb ik een overzicht gemaakt van meldingen van hybride roofvogels in Nederland en België (Bijlage 1). Ik gebruikte alleen meldingen die zijn goedgekeurd op basis van fotomateriaal door de admins van deze websites. Mijn zoektocht leverde slechts een handvol waarnemingen op. Is dit omdat roofvogelhybriden zeldzaam zijn of omdat ze in het veld niet te herkennen zijn (Randler 2004)?

Valken

De moeilijkheid om kruisingen tussen verschillende roofvogelsoorten op naam te brengen wordt goed geïllustreerd door de valken. Eastham en Nicholls (2005) vergeleken de morfologie van vier valkensoorten: Giervalk *Falco rusticolis*, Slechtvalk *F. peregrinus*, Sakervalk *F. cherrug* en Nieuw-Zeelandse Valk *F. novaeseelandiae*. Hoewel ze duidelijk onderscheid konden maken tussen de zuivere soorten, bleek het bijna onmogelijk om hybriden te classificeren. Eerste-generatie-hybriden tussen Slechtvalk en Giervalk waren nog te onderscheiden van hun oudersoorten, maar complexe hybriden (tweede generatie of terugkruisingen) kon men niet betrouwbaar classificeren, net als kruisingen tussen Sakervalk en Giervalk. Het is dan ook niet verbazend dat valkenhybriden vaak als ‘Grote Valk onbekend of hybride’ doorgegeven worden aan Waarnemingen.be en Waarneming.nl. Soms werd een kruising als Sakervalk x Giervalk doorgegeven. Maar, gezien de resultaten van Eastham en Nicholls (2005), hoe betrouwbaar zijn deze determinaties? Een valk met afwijkend plumage krijgt al snel het etiket van kruising opgeplakt.

Kruisingen tussen valkensoorten komen waarschijnlijk allemaal uit gevangenschap, aangezien valkeniers er duchtig op los kruisen (Boyd & Boyd 1975; Cade & Weaver 1976). Hoeveel kruisingen er in gevangenschap worden gehouden en hoeveel van deze vogels er jaarlijks ontsnappen is moeilijk in te schatten. Een recente studie geeft een overzicht van de valkerij in het Verenigd Koninkrijk (Fleming *et al.* 2011). Tussen 1983 en 2008 werden er 11.778 hybride valken geregistreerd in gevangenschap. Hiervan ontsnapten er 642 vogels (waarschijnlijk is het cijfer nog hoger aangezien niet alle ontsnappingen geregistreerd worden). Voor België en Nederland zijn er geen officiële cijfers, maar het is bekend dat er regelmatig roofvogels uit gevangenschap ontsnappen tijdens roofvogelshows, jacht en training (van Kreveld & Roerhorst

2010). Op de website van de Belgische Valkerij Federatie worden af en toe ontsnapte vogels gemeld. Zo ontsnapte er bijvoorbeeld in juni 2017 een Giervalk x Sakervalk in Zonhoven. Of ontsnapte hybriden ook in het wild verder kruisen is niet bekend (Lindberg & Nesje 2002; maar zie Everitt & Franklin 2009).

Slechtvalken zijn populair onder valkeniers, óók als soort om te kruisen met Giervalk of Sakervalk. Hier een adulte vogel (schijn)jagend op Kolgans (Illustratie: Jan Brinkgreve). *Peregrine and White-fronted Goose*.

Wouwen en Kiekendieven

Hybriden tussen valken komen dus regelmatig voor (ook al zijn ze afkomstig uit gevangenschap). In de andere roofvogelorde (Accipitriformes of Havikachtigen) blijken kruisingen nog zeldzamer te zijn. In het genus *Accipiter*, waartoe de Sperwer *A. nisus* en de Havik *A. gentilis* behoren, zijn enkele kruisingen beschreven uit Australië (Olsen & Olsen 1986), Afrika (Louette 2003) en Israel (Yosef *et al.* 2001). Maar geen waarnemingen in België of Nederland. Een gelijkaardig patroon zien we in het genus *Buteo*, waarin onder andere de Buizerd *B. buteo* thuishoort. Geen meldingen van kruisingen in België of Nederland, maar wel een handvol studies uit andere landen, zoals de Verenigde Staten (Clark & Witt 2006; Hull *et al.* 2007) en Spanje (Ellorriaga & Muñoz 2013). In Italië werd zelfs een kruising tussen Buizerd en Zwarte Wouw *Milvus migrans* gezien (Corso & Gildi 1998). Tenslotte vindt er mogelijk hybridisatie plaats tussen Wespendif *Pernis apivorus* en Oosterse Wespendif *P. ptilorhynchus* in Centraal Azië (Faveyts *et al.* 2011).

Toch zijn er in de Lage Landen enkele opmerkelijke kruisingen gemeld. Op 30 april 2010 zag Fred Visscher in Voorboezem (Noord-Holland) een kruising tussen Rode Wouw *M. milvus* en Zwarte Wouw. Een genetische studie uit Duitsland suggereerde al dat deze soorten inderdaad kruisen, maar waarnemingen zijn zeldzaam (Schreiber *et al.* 2000). En de laatste jaren worden er ook af en toe kruisingen tussen Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus* en Steppekiekendief *C. macrourus* gemeld.

Kruisingen tussen nauw verwante soorten, zoals de Blauwe en Steppekiekendief, zijn morfologisch echter moeilijk te determineren. Het is dan ook maar de vraag of bovenstaande meldingen werkelijk kruisingen zijn. Mogelijk gaat het om vogels met een afwijkend verenpatroon. Genetische analyses bieden een mogelijke oplossing. Een mooi voorbeeld hiervan is onderzoek naar kruisingen tussen Schreeuwarend *Clanga pomarina* en Bastaardarend *C. clanga* in Oost-Europa. Kruisingen herkennen op basis van uiterlijke kenmerken is zeer lastig (Väli & Lõhmus 2004), maar met genetische technieken blijkt het kinderspel (Väli *et al.* 2010; Backström *et al.* 2011). Het genetische onderzoek wees uit dat er meer hybridisatie plaatsvindt dan men verwacht op basis van veldwaarnemingen. Een genetische analyse van roofvogels in België en Nederland kan mogelijk ook verrassende resultaten opleveren.

Conclusie

Hybride roofvogels worden nauwelijks waargenomen in België en Nederland. De meeste waarnemingen zijn kruisingen tussen verschillende valkensoorten die hoogstwaarschijnlijk uit gevangenschap komen. Opmerkelijke waarnemingen zijn een kruising Rode Wouw x Zwarte Wouw in Noord-Holland en enkele meldingen van kruisingen tussen Blauwe Kiekendief en Steppekiekendief. Hoewel roofvogelhybriden in het veld lastig te herkennen zijn, reflecteert het lage aantal waarnemingen waarschijnlijk de werkelijkheid: hybridisatie komt niet veel voor onder roofvogels. Maar om een betrouwbare uitspraak te doen over hybride roofvogels in de Lage Landen is genetisch onderzoek nodig.

Summary

Ottenburghs J. 2018. Hybrid raptors in Belgium and The Netherlands. De Takkeling 26: 178-182.

A survey of approved records of hybrid raptors on a Dutch and Belgian observation website (www.waarneming.nl and www.waarneming.be) revealed several cases of hybridization, mostly of Saker Falcon x Gyrfalcon *Falco cherrug* x *F. rusticolus* (7x in The Netherlands, 4x in Belgium) and of Hen Harrier x Pallid Harrier *Circus cyaneus* x *C. macrourus* (resp. 2x and 6x). A single case of Red Kite x Black Kite *Milvus milvus* x *M. migrans* was recorded in The Netherlands. Hybrid falcons most likely all escaped from falconers, and their identification in the field poses serious problems.

Literatuur

- Backström N. & Väli U. 2011. Sex- and species-biased gene flow in a spotted eagle hybrid zone. *BMC Evolutionary Biology* 2011, 11: 100.
- Boyd L. & Boyd D. 1975. Hybrid falcons. *Hawk Chalk* 14: 53-54.
- Cade T.J. & Weaver J.D. 1976. Gyrfalcon x peregrine hybrids produced by artificial insemination. *Journal of the North American Falconers Association* 15: 42-47.
- Clark W.S. & Witt C.C. 2006. First known specimen of a hybrid Buteo: Swainson's Hawk (*Buteo swainsoni*) x Rough-legged Hawk (*B. lagopus*) from Louisiana. *Wilson Journal of Ornithology* 118: 42-52.
- Corso A. & Glidi R. 1998. Hybrids between Black Kite and Common Buzzard in Italy in 1996. *Dutch Birding* 20: 226-233.
- Eastham C.P. & Nicholls M.K. 2005. Morphometric analysis of large Falco species and their hybrids with implications for conservation. *Journal of Raptor Research* 39: 386-393.
- Elorriaga, J. & Muñoz A.R. 2013. Hybridisation between the Common Buzzard *Buteo buteo buteo* and the North African race of Long-legged Buzzard *Buteo rufinus cirtensis* in the Strait of Gibraltar: prelude or prelude to colonisation? *Ostrich* 84:41-45.
- Everitt P.J. & Franklin J. 2009. First UK record of a wild free-living Peregrine Falcon female breeding and producing young with a hybrid male falcon of domestic origin. In: Sieliecki J. & Mizera T. (eds), *Peregrine Falcon populations – status and perspective in the 21st century*: 585-592. TURUL, Warszawa.
- Faveyts, W., Valkenburg, M. & Granit N. 2011. Crested Honey Buzzard: identification, western occurrence and hybridisation with European Honey Buzzard. *Dutch Birding* 33: 149-162.
- Fleming L.V., Douse A.F. & Williams N.P. 2011. Captive breeding of peregrine and other falcons in Great Britain and implications for conservation of wild populations. *Endangered Species Research* 14: 243-257.
- Hull J.M., Savage W., Smith J.P., Murphy N., Cullen L., Hutchins A.C. & Ernest H.B. 2007. Hybridization among buteos: Swainson's hawks (*Buteo swainsoni*) x red-tailed hawks (*Buteo jamaicensis*). *Wilson Journal of Ornithology* 119:579-584.
- Krevelde A. van & Roerhorst I. 2010. Roofvogel- en uilenshows in Nederland: een inventarisatie. (Rapport in opdracht van Vogelbescherming Nederland). Bureau Ulucus.
- Lindberg P. & Nesje M. 2002. Lost falconers birds and hybrid falcons–do they have an impact on European Peregrine Falcon (*Falco peregrinus*) populations? - A case study of lost falconers birds breeding in Sweden. In: Yosef R., Miller M.L. & Pepler D. (eds), *Raptors in the new millennium*: 96. Proceedings of the world conference on birds of prey and owls 2000, Eilat, Israel.
- Louette M. 2003. Size, plumage, moult and supposed hybrids of African Goshawks (*Accipiter tachiro/toussenelii* group) in DR Congo. *Ostrich* 74: 18-29.
- Olsen P. & Olsen J. 1985. A natural hybridization of the Brown Goshawk *Accipiter fasciatus* and Grey Goshawk *Accipiter novaehollandiae* in Australia, and a comparison of the two species. *Emu* 85: 250-258.
- Ottenburghs J., van Hooft P., van Wieren S.E., Ydenberg R.C. & Prins H.H.T. 2016. Hybridization in geese: a review. *Frontiers in Zoology* 13: 1-9.
- Ottenburghs J., Ydenberg R.C., van Hooft P., van Wieren S.E. & Prins H.H.T. 2015. The Avian Hybrids Project: gathering the scientific literature on avian hybridization. *Ibis* 157: 892-894.
- Randler C. 2004. Frequency of bird hybrids: does detectability make all the difference? *Journal of Ornithology* 145: 123-128.
- Randler C. 2008. Hybrid wildfowl in Central Europe - an overview. *Waterbirds* 31: 143-146.

- Schreiber A., Stubbe M. & Stubbe A. 2000. Red kite (*Milvus milvus*) and black kite (*M. migrans*): minute genetic interspecies distance of two raptors breeding in a mixed community (Falconiformes : Accipitridae). Biological Journal of the Linnean Society 69: 351-365.
- Väli Ü., Dombrovski V., Treinys R. et al. 2010. Widespread hybridization between the Greater Spotted Eagle *Aquila clanga* and the Lesser Spotted Eagle *Aquila pomarina* (Aves: Accipitriformes) in Europe. Biological Journal of the Linnean Society 100: 725-736.
- Väli Ü. & A Lohmus. 2004. Nestling characteristics and identification of the lesser spotted eagle *Aquila pomarina*, greater spotted eagle *A. clanga*, and their hybrids. Journal of Ornithology 145: 256-263.
- Yosef R., Helbig A. & Clark W.S. 2001. An intrageneric Accipiter hybrid from Eilat, Israel. Sandgrouse 23: 141-144.

Adres: Department of Ecology and Genetics, Evolutionary Biology Centre, Uppsala University, Norbyvägen 18D, SE-752 36 Uppsala, Sweden

Bijlage 1. Waarnemingen van hybride roofvogels in Nederland en België (alleen goedgekeurde meldingen op Waarneming.nl en Waarnemingen.be). *Observations of hybrid raptors (Falco cherrug x F. rusticolus, Circus cyaneus x C. macrourus, Milvus milvus x M. migrans) in The Netherlands and Belgium, as approved on www.waarneming.nl and www.waarnemingen.be.*

Hybride Hybrid	Datum Date	Locatie Site
Nederland The Netherlands		
Sakervalk x Giervalk	22-11-2005	Hellevoetsluis (ZH)
	03-12-2007	Maasvlakte (ZH)
	13-09-2008	Maasvlakte (ZH)
	02-11-2008	Zoetermeer (ZH)
	15-10-2008	Katwijk-aan-Zee (ZH)
	17-02-2009	Hazerswoude (ZH)
	07-04-2012	Texel (NH)
Blauwe Kiekendief x Steppekiekendief	13-05-2016	Texel (NH)
	30-04-2017	Schiermonnikoog (F)
Rode Wouw x Zwarte Wouw	30-04-2010	Voorboezem (NH)
België Belgium		
Sakervalk x Giervalk	04-05-2012	Gent (Oost Vlaanderen)
	04-05-2012	Rutten (Limburg)
	19-09-2012	Orp-Le-Grand (Waals-Brabant)
	18-03-2013	Maaseik (Limburg)
Blauwe Kiekendief x Steppekiekendief	30-01-2012	Viller-Le-Gambon (Namen)
	13-02-2012	Surice (Namen)
	08-04-2012	On (Luxemburg)
	15-10-2012	Rotem (Limburg)
	21-12-2016	Leefdaal (Vlaams Brabant)
	19-01-2017	Korbeek-Dijle (Vlaams Brabant)